

Aan de raad van de gemeente Stadskanaal

Onderwerp: quick scan naar de stand van zaken resultaat invoering Omgevingswet.

Stadskanaal, 20 mei 2020.

Geachte raad,

Inleiding

De Rekenkamercommissie Stadskanaal (hierna: Rkc) voert rekenkameronderzoek uit naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van onderdelen van het gemeentelijk beleid. Daarmee draagt de Rkc bij aan versterking van de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad. Een rekenkameronderzoek houdt kort gezegd in dat de Rkc rapporteert over de bevindingen van het onderzochte onderwerp en hieraan conclusies en aanbevelingen koppelt.

Verantwoording onderzoek

Met deze brief informeert de Rkc u over de uitkomsten van een quick scan onderzoek naar de stand van zaken van de invoering Omgevingswet. Dit onderzoek is op 20 januari 2020 geselecteerd tijdens een raadsbijeenkomst samen met de Rkc. De Rkc hanteert bij haar onderzoek de volgende drie uitgangspunten

- zorgvuldigheid: betrouwbaarheid en volledigheid bij de verzameling van de relevante feiten;
- objectiviteit: een objectieve en gedegen analyse van de feiten;
- transparante oordeelsvorming: beoordeling van feiten aan de hand van een expliciet normenkader.

Ten tijde van het selecteren van dit onderzoek was het rijk voornemens om de Omgevingswet per 1 januari 2021 in te voeren. Op 1 april 2020 heeft de (toenmalige) minister voor Milieu en Wonen het besluit genomen om de inwerkingtreding van de Omgevingswet voor onbepaalde tijd uit te stellen¹.

¹¹ Maandag 18 mei 2020 is hierover overleg tussen minister en gemeenten. De uitkomsten van dit overleg zijn nog niet bekend.

Uitstel is het gevolg van de Coronacrisis die ook consequenties heeft voor voortgang van de implementatie van de Omgevingswet. Daarnaast moeten er nog flinke stappen worden gezet om tot een verantwoorde invoering van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (hierna: DSO) te komen. Met dit gegeven heeft de Rkc zich de vraag gesteld of uitvoering van dit onderzoek op dit moment nog opportuun is en de Rkc is van mening dat dit wel het geval is. Het nieuwe wetgevingsstelsel op het gebied van de fysieke omgeving heeft ingrijpende gevolgen voor de lokale uitvoeringspraktijk en laat zich vergelijken met de decentralisaties in het sociaal domein. Het is daarom van belang er zicht op te hebben in hoeverre de gemeente Stadskanaal in staat is om -als de nieuwe datum bekend is- de Omgevingswet in te voeren.

Onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen zijn beperkt gehouden om tot een snelle afronding van het onderzoek te komen. Hoewel de datum van invoering van de Omgevingswet is uitgesteld is de urgentie nog steeds volop aanwezig om vast te houden aan een voortvarende voorbereiding om de Omgevingswet met succes in te voeren. Dit onderzoek biedt inzicht in de stand per 1 april 2020 van de inspanningen die de gemeente heeft verricht en van de werkzaamheden die nog uitgevoerd moeten worden. De Rkc kiest dan ook voor de volgende **hoofdvraag**:

Is de gemeente Stadskanaal voorbereid om na 1 januari 2021 de Omgevingswet in te voeren?

Naast deze hoofdvraag geeft het onderzoek ook antwoord op de volgende subvragen:

1. Wat moet de gemeente minimaal hebben gedaan om na 1 januari 2021 voorbereid te zijn op de Omgevingswet?
2. Waar liggen nog risico's en kunnen deze risico's vóór de datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet worden opgelost?
3. Hoe wordt de raad betrokken bij de invoering van de Omgevingswet?
4. Is de gemeentelijke digitale werkomgeving op orde om -bij inwerkingtreding van de Omgevingswet- documenten (aanvragen en meldingen) vanuit de landelijke voorziening te ontvangen?

In het onderzoek zullen de overgelegde documenten worden beoordeeld en getoetst aan het normenkader. Naast deze beoordeling vindt er dus geen audit plaats naar de feitelijke voortgang van het project.

Ontvangen documenten en afstemming ambtelijke organisatie

Op 27 februari 2020 heeft de Rkc dit onderzoek formeel aangekondigd bij het college en verzocht om documenten beschikbaar te stellen om het onderzoek uit te voeren. Op 7 april 2020 heeft de Rkc het document "Programma Omgevingswet-Jaarplan 2020" ontvangen. Dit programma biedt inzicht in de projectmatige aanpak van de noodzakelijke activiteiten die dit jaar moeten worden opgepakt. Aanvullend zijn vragen voorgelegd aan de ambtelijke organisatie. Deze zijn op 30 april 2020 beantwoord waarbij tevens aanvullende documenten zijn toegezonden. Op 13 mei 2020 is het concept van het onderzoek voorgelegd aan de ambtelijke organisatie voor een feitenverificatie en de op 20 mei 2020 ontvangen opmerkingen zijn vervolgens verwerkt.

Bevindingen

Projectorganisatie

Om binnen de organisatie per 1 januari 2021 tot implementatie van de Omgevingswet te komen is voor 2020 het Programma Omgevingswet -Jaarplan 2020 opgesteld (Versie 1.0, 25 maart 2020). Dit programma beschrijft de projectorganisatie en de acties die in 2020 zijn voorzien en tot een afronding moeten komen.

De projectorganisatie bestaat uit een projectleidersoverleg dat verantwoording aflegt aan de stuurgroep (opdrachtgever). De stuurgroep zoekt afstemming met de portefeuillehouder Bestuurlijke besluitvorming (wethouder Brongers). Het projectleidersoverleg is onderverdeeld in een viertal subprojecten: Beleid en instrumenten, Personeel/HR, Werkprocessen en Informatievoorziening en ICT. Voor het project Beleid en instrumenten zijn twee projectleiders actief: één voor het onderdeel omgevingsvisie en een ander voor het onderwerp omgevingsplan. Ook het deelproject Informatievoorziening en ict kent een eigen projectleider. Bij de andere twee projecten is gekozen voor een pragmatische invulling. Of er wordt aangesloten bij het lopende project Organisatie in Beweging (Personeel/HR) óf er zijn meerdere trekkers die een onderdeel van het project voor hun rekening nemen (Werkprocessen).

Daarnaast participeert de gemeente in de provinciale samenwerking zoals die is vormgegeven in het Regionaal Platform Omgevingswet Groningen. Hierin komen zaken aan de orde als ketensamenwerking, hoe gezamenlijk op te trekken bij de interpretatie van regels en inventarisatie van de bruidsschat².

Concrete acties

Het deelproject **Beleid en instrumenten** voorziet in het uitvoeren van diverse acties. Zonder te streven naar volledigheid gaat o.a. om:

- a. het voorbereiden en vaststellen van een Omgevingsvisie³ 1.0 en een Omgevingsplan⁴ 1.0. Met een omgevingsvisie en omgevingsplan beoogt de gemeente voor te sorteren op de Omgevingswet, met de wetenschap dat deze instrumenten nog niet 100% "Omgevingswetproof" zullen zijn. Zo zal de bruidsschat nog niet (volledig) zijn verwerkt, wat betekent dat de ca. 600 juridische regels die worden gedecentraliseerd later worden gewogen om te bepalen of deze regels worden overgenomen, aangepast of geschrapt. Gestreefd wordt om in 2023 nieuwe versies van de omgevingsvisie en omgevingsplan vast te stellen, dus ruimschoots voor de wettelijke termijnen van 2024 (omgevingsvisie) en 2029 (omgevingsplan).
In het proces om te komen tot een omgevingsvisie 1.0 is rekening gehouden met participatie van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Door de Coronacrisis kan hieraan op dit

² Onder de Omgevingswet verhuizen veel onderwerpen uit de regelgeving van het Rijk naar de regelgeving van de gemeente. Het Rijk zorgt er met het Invoeringsbesluit Omgevingswet voor dat deze regels automatisch in het omgevingsplan of de waterschapsverordening komen. Dit heet ook wel de '**bruidsschat**'. De gemeente kan daarbij ook de tijd nemen om zelf een afweging te maken hoe zij deze onderwerpen wenst te regelen.

³ In de omgevingsvisie legt de gemeente haar ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn vast. De gemeente stelt één omgevingsvisie voor het hele grondgebied vast.

⁴ Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving die de gemeente stelt binnen haar grondgebied. Per gemeente is er in principe één omgevingsplan.

- moment geen gevolg worden gegeven wat leidt tot vertraging in vaststelling van de omgevingsvisie en daarmee ook het omgevingsplan;
- b. delegatie bevoegdheden raad aan college van b&w. In co-creatie met de raad komen tot een gewenste samenwerking en verhouding tussen raad en college conform de bedoelingen van de Omgevingswet. Deze actie moet leiden tot een procesvoorstel in 2020 en vervolgens verdere uitwerking met de raad in 2021;
 - c. opstellen participatiebeleid. Hiermee wordt inhoud gegeven hoe om te gaan met initiatieven uit de samenleving;
 - d. instellen van een (wettelijk verplichte) raadscommissie Ruimtelijke Kwaliteit met gebruikmaking handreiking adviesstelsel omgevingskwaliteit VNG;
 - e. uitwerken indieningsvereisten aanvragen Omgevingswet. Hiermee wordt uitwerking gegeven of aanvragen kunnen worden ontvangen en beoordeeld, vindt afstemming plaats met de Omgevingsdienst Groningen (hierna: ODG) en worden vragenbomen opgesteld voor vergunningenchecks;
 - f. kunnen wijzigen van het Omgevingsplan. Hierin wordt in beeld gebracht hoe een initiatief waaraan medewerking verleend wordt, doorwerkt in het omgevingsplan. Het resultaat is een Handleiding/memo en het opzetten van een “format” voor een Omgevingsplan 2.0;
 - g. het kunnen werken met het omgevingsplan 1.0. Concreet gaat het hierbij om het in beeld brengen van “quick wins” bruidsschat, in beeld brengen overgangsrecht, hoe provinciale regels toegepast moeten gaan worden, hoe het omgevingsplan geraadpleegd kan worden in DSO met bijbehorende instructie voor eigen medewerkers en medewerkers ODG;
 - h. evaluatie ODG, ook gelet op gevolgen van de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (hierna: Wkb). Dit kan leiden tot herziening van de werk- en financieringsafspraken;
 - i. consequenties voor toezicht en handhaving van de Omgevingswet en in beeld brengen consequenties decentralisatie van een aantal bodemtaken;
 - j. consequenties Omgevingswet voor de legesverordening: meer vergunningsvrije activiteiten, milieubelastende activiteiten (nieuw) en ambtelijke inzet bij voortraject nieuwe initiatieven.

Het deelproject **Personeel/HR** is er op gericht om de basis op orde te hebben om vanaf 1 januari 2021 initiatieven te kunnen ontvangen en beoordelen. Qua opleidingen en trainingen maakt de organisatie een voorzichtige aanzet. Dit vloeit ook voort uit de keuze die is gemaakt om bij de capaciteitsinzet prioriteit te geven aan het voorbereiden en implementeren omgevingsvisie en omgevingsplan, inregelen procedures en aanpassing informatievoorziening/ICT. Vanaf 2021 zullen opleidingen en trainingen worden geïntensiveerd. De gemeente volgt daarbij de filosofie van de minister: 1 januari 2021 is de (voorzien) startdatum van de Omgevingswet, niet de einddatum. Daarmee komt eerst de focus op de transitie van het wettelijk stelsel en daarna de transformatie waarbij het veranderingsproces gericht is op cultuuraanpassing en een andere manier van werken. Dit zal in kleine stapjes gaan en enkele jaren in beslag nemen. Overigens is de gemeente al langer bezig met cultuurverandering zoals “de klant centraal stellen”, “rode loper methode” en dienstverleningsconcepten. De transformatie van de Omgevingswet kan in dat verband gezien worden als een doorontwikkeling van het traject dat een aantal jaren geleden al is ingezet.

In 2020 wordt gedacht aan kennisoverdracht via informerende workshops over o.a. bruidsschat en overgangsrecht, aanvullingswetten zoals geluid en grondeigendom, gebruik DSO, maar ook interne trainingen afstemmen met ODG (nieuwe juridische begrippen, kaders voor vergunningverlening en beoordelen aanvragen) en een workshop vaardigheden waarbij het accent komt te liggen op een verandering van de houding naar de initiatiefnemer: van “nee, mits” naar “ja, tenzij”. Daarnaast komen er in 2020 beperkt vakgerichte trainingen, waarbij de inventarisatie via de teamleiders plaatsvindt.

Het derde deelproject gaat in op de **Werkprocessen**. Voor de meeste procedures onder de Omgevingswet geldt de reguliere procedure van acht weken, waarbij het bevoegd gezag de

beslistermijn éénmalig met zes weken kan verlengen. De uitgebreide procedure van 26 weken blijft beperkt tot de in de Omgevingswet en Omgevingsbesluit genoemde gevallen. Dit betekent dat in de meeste gevallen de reguliere procedure van toepassing zal zijn, met als gevolg dat de ambtelijke organisatie de werkprocessen intern en in de ketensamenwerking zodanig moet inrichten dat besluitvorming op een aanvraag binnen deze acht weken kan plaatsvinden. Overigens zal het proces in essentie niet veranderen, maar wel wie doet wat, hoe is de regievoering en het casemanagement en welke afspraken gaan gelden, zowel intern als in de ketensamenwerking en met de ODG. Dit leidt tot de volgende acties:

- a. opstellen “specialistenmatrix”. Hierbij wordt in beeld gebracht welke specialisten nodig zijn onder de Omgevingswet en Wkb, welke specialisme aanwezig is en welke ontbreekt;
- b. het proces “verkennen initiatief” (=vooroverleg) inrichten en maken ketenafspraken plus interne processen en afspraken hierop aanpassen;
- c. inrichten proces vergunningen en meldingen door afspraken te maken met ODG en onderscheid aanbrengen in “snelserviceformule” voor topactiviteiten, meervoudige aanvragen en complexe aanvragen. Verder criteria benoemen voor verlengen beslistermijn en -tot slot- interne processen en afspraken hierop aanpassen;
- d. proces voor toezicht en handhaving in overleg met ODG aanpassen als gevolg Wkb. Interne processen en afspraken hierop aanpassen;
- e. proces bodemtaken inrichten als gevolg van overname bodemtaken van provincie;
- f. als gevolg van Omgevingswet onderzoeken welke sjablonen, brieven en andere documenten aanpassing behoeven en vervolgens wijzigen;
- g. in beeld brengen benodigde wijzigingen mandaat en Mandaatverordening hierop aanpassen.

Het laatste deelproject is het project **Informatievoorziening en ICT**. De Omgevingswet is gestoeld op het DSO en inwerkingtreding Omgevingswet kan alleen bij een goed functionerende DSO. De gemeente moet hierop aansluiten om digitale omgevingsplannen te kunnen publiceren, aanvragen en meldingen te ontvangen en vóór samenwerking in de keten bij afhandeling van aanvragen. De gemeente heeft al haar VTH-taken overgedragen aan de ODG, dus inclusief bouwtaken. Dit betekent dat in goede afstemming met de ODG onderzocht moet worden hoe de koppeling met het DSO het beste gestalte kan krijgen. Daarbij moet de gemeente zelf over plansoftware beschikken voor het ontwikkelen van digitale omgevingsplannen. De gemeente beschikt al over plansoftware voor ruimtelijke ordening van Roxit, waarop uitbreiding kan plaatsvinden voor omgevingsplannen. Dit leidt tot de volgende concrete acties:

- a. offertetraject starten voor ontwikkelen digitale omgevingsplannen. Financiële consequenties opnemen in begroting, meerjarenraming en P&C-cyclus en tot aanschaf en implementatie software komen (uiterlijk in 2021);
- b. uitwerken DSO. Keuze maken qua inrichting /ICT architectuur om te kunnen aansluiten op DSO om aanvragen en meldingen te kunnen ontvangen (waarschijnlijk via informatiesysteem leefomgevingssysteem -LOS- van ODG). Verder maken van afspraken ODG over toegang LOS voor gemeentelijke medewerkers. Qua financiën consequenties vastleggen in begroting, meerjarenraming en opnemen in P&C-cyclus;
- c. onderzoek verrichten en inrichten zaakstelsel (archivering) conform Omgevingswet en financiële consequenties vastleggen, zoals begroting, meerjarenraming en P&C-cyclus;
- d. onderzoek verrichten naar aanschaf eigen software of inkoop dienst voor opstellen toepasbare regels voor “vergunningencheck” als onderdeel DSO.

Beschikbaar budget

Voor de uitvoering van het Programma Omgevingswet-Jaarplan 2020 is een budget beschikbaar gesteld van € 316.000,-; dit bedrag is opgebouwd uit restant incidenteel budget 2019 (€ 131.000,-), incidenteel budget inhuur c.a (€ 150.000,-) en incidenteel budget éénmalige onverwachte ICT-kosten (€ 35.000,-). Met dit budget worden de volgende kosten gedekt: inhuur derden (€160.200,-), ICT (€ 35.000,-), Leges MER t.b.v. omgevingsplan (€ 31.000,-), bijdrage Regionaal Platform Omgevingswet Groningen (€ 7.813,-), Participatie en communicatie (€ 7.500,-) en vervanging planoloog (€ 65.000,-). Er resteert een bedrag van ca. € 10.000,-. Inmiddels (maart 2020) is duidelijk geworden dat er extra ingehuurd moet worden voor het voorbereiden van de werkprocessen en advies moet worden ingewonnen in verband met het inwerkingtreden van de aanvullingswet grondeigendom wat wijzigingen meebrengt t.a.v. voorkeursrecht gemeenten, onteigenen en kostenverhaal. Door uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het mogelijk om binnen het bestaande budget te blijven door werkzaamheden door te schuiven naar 2021 en werkzaamheden meer zelf uit te voeren.

Risico's

In het programma onderkent de gemeente een tweetal risico's, te weten capaciteit en budget. Qua capaciteitsinzet zijn de marges beperkt: het vele werk komt meestal terecht op dezelfde schouders en zowel in het projectleidersoverleg als in de stuurgroep moet hier maandelijks bij stil worden gestaan of met de beschikbare capaciteit de doelen nog gerealiseerd kunnen worden vóór 2021 en daarna.

Qua budget liggen de risico's bij de uitgaven informatievoorziening & ICT en bij het herijken van de afspraken maken met de ODG. De werkelijke kosten die hiermee gepaard gaan zijn (medio maart 2020) nog niet bekend. Zodra hierover meer informatie bestaat vindt aanmelding plaats voor verwerking in de P&C-cyclus (begroting, perspectiefnota, voor- en najaarsnota). Door uitstel inwerkingtreding Omgevingswet ontstaat er wel meer ruimte voor uitvoering van het programma.

Rol gemeenteraad en consequenties vertraging inwerkingtreding Omgevingswet

De gemeente is eind 2015 gestart met de pilot "bestemmingsplan met verbrede reikwijdte" vanuit de Crisis- en herstelwet (hierna: Chw), maar krijgt in de wandelgangen al gauw de werktitel omgevingsplan, daarmee anticiperend op de Omgevingswet. Dit omgevingsplan geldt voor het gehele grondgebied van de gemeente en vervangt de bestaande bestemmingsplannen. Een omvangrijk en meerjarig project. In april 2016 heeft de raad het algemeen deel voor een Nota van Uitgangspunten (hierna: NvU) vastgesteld en in juli 2018 gevolgd door vaststelling van een uitgewerkte NvU. Vanaf 2019 werkt de gemeente aan het opstellen van ontwerp-omgevingsplan 1.0 met de bedoeling om dit eind 2020 door de raad te laten vaststellen. Thans blijkt -ook los van uitstel inwerkingtreding Omgevingswet- dat de voorbereiding van het omgevingsplan meer tijd vraagt door de stikstofproblematiek. Zo moet eerst in beeld worden gebracht wat de stikstofruimte is voor nieuwe initiatieven in het omgevingsplan. Om dit te kunnen bepalen moet er een wettelijk verplicht Milieueffectrapport (hierna: MER) worden opgesteld. De verdere werkzaamheden om te komen tot een omgevingsplan 1.0 worden dit jaar getemporeerd, zodat het aanvragen van extra budget voor dit jaar achterwege kan blijven. De kosten voor 2021 komen als aanvraag voor het budget 2021 en wordt opgenomen in de voorjaarsnota. Vaststelling van het omgevingsplan 1.0 is nu voorzien in de loop van 2021.

In juli 2018 heeft de raad besloten om een omgevingsvisie op te stellen, omdat de beoogde herindeling met Veendam en Pekela niet doorging. In oktober 2019 besprak de raad de nota "Zoektocht Omgevingsvisie" wat geleid heeft tot een "Verkenning Omgevingsvisie" inclusief een participatieplan, beide in februari 2020 door de raad vastgesteld. Het participatietraject zou in de periode maart tot juni 2020 uitgevoerd worden om in de tweede helft van 2020 de definitieve omgevingsvisie op te stellen. Omdat door de Coronacrisis het participatietraject vertraagt, loopt vaststelling van de omgevingsvisie door de raad ook vertraging op.

De gemeente hoopt in het najaar 2020 of begin 2021 het participatietraject op te pakken zodat de omgevingsvisie in 2021 door de raad kan worden vastgesteld.

De geplande acties met betrekking tot de werkprocessen en informatievoorziening/ICT vinden wel zoveel mogelijk dit jaar plaats.

Toetsing implementatie Omgevingswet aan normenkader

Normenkader

Door de VNG is het document “Minimale acties Omgevingswet voor gemeenten”⁵ opgesteld dat gemeenten ondersteunt bij het invoeren van de Omgevingswet. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in:

- Juridische eisen: dit zijn eisen die één op één terug te voeren zijn op verplichtingen in wet- en regelgeving;
- Bedrijfsmatige eisen: deze zijn niet juridisch verplicht, maar worden wel vanuit bedrijfsmatige optiek noodzakelijk geacht voor het uitvoeren van de wet;
- Adviezen: niet verplicht per 1 januari 2021 (nu: moment daadwerkelijk invoeren Omgevingswet; Rkc) maar wel noodzakelijk voor het (op termijn) bereiken van de doelen van de wet.

De Rkc hanteert dit document als normenkader om haar bevindingen te toetsen aan de resultaten van haar onderzoek en hieruit conclusies te trekken en aanbevelingen te doen.

Juridische eisen:

Het gaat hier om de volgende dus wettelijk verplichte eisen:

- Kunnen wijzigen van een omgevingsplan
Deze actie is onderdeel van het Programma Omgevingswet dat dit jaar wordt uitgevoerd.
- Kunnen werken met een tijdelijk omgevingsplan
De gemeente krijgt van rechtswege een tijdelijk omgevingsplan. Het Programma Omgevingswet voorziet echter al in een omgevingsplan 1.0, waarin aandacht wordt besteed aan de bruidsschat, overgangsrecht en het digitaal kunnen wijzigen van het omgevingsplan in de DSO. De gemeente voldoet daarmee ruimschoots aan deze norm.
- Programma luchtkwaliteit vastgesteld
Dit onderdeel is reeds onderzocht en gemeente Stadskanaal behoeft geen programma luchtkwaliteit vast te stellen.
- Eisen m.b.t. vergunningenproces c.a. (kunnen ontvangen aanvragen en meldingen, inrichten proces behandelen vergunningaanvragen en meldingen, het kunnen beoordelen van vergunningaanvragen en het kunnen aanleveren indieningsvereisten t.b.v. DSO)
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet aan deze eisen kan worden voldaan

- Gemeentelijke adviescommissie ruimtelijke kwaliteit ingesteld

⁵ Versie 3.0/20 februari 2020

Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet hieraan kan worden voldaan.

- Toezicht en handhaving aangepast aan Omgevingswet
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet hieraan kan worden voldaan.
- Vergunningverlening aangepast op de Wkb
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet hieraan kan worden voldaan.
- Toezicht en handhaving aangepast aan de Wkb
Niet expliciet genoemd als actiepoint in het Programma Omgevingswet. Uitvoering berust volledig bij ODG en maakt onderdeel uit van actiepoint Rapport ODG over gevolgen Wkb beoordelen en op reageren (wijziging toezicht categorie 1 bouwwerken). Komt daarmee dus impliciet aan de orde.
- Kunnen uitvoeren gedecentraliseerde bodemtaken
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet hieraan kan worden voldaan.
- Kunnen toepassen procedures en regels voorkeursrecht en onteigenen
Het Programma Omgevingswet voorziet er in dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet hieraan kan worden voldaan.

Het Programma Omgevingswet is daarmee volledig gericht om vóór het inwerkingtreden van de Omgevingswet aan de juridische eisen van de Omgevingswet te kunnen voldoen.

Bedrijfsmatige eisen

- Proces verkennen initiatief ingericht
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet dit proces is verkend.
- Participatie bij initiatieven ingericht
Dit maakt onderdeel uit van het nog op te stellen participatiebeleid.
- Legesmodel, mandaatregeling en verordening planschade; kunnen toepassen procedures en regels kostenverhaal;
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet deze onderdelen zijn aangepast.
- Het financieel arrangement met ODG herzien
Het Programma Omgevingswet voorziet er in dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet hierover nieuwe afspraken zijn gemaakt. Welke kosten dit meebrengt en hoe deze worden gedekt is nu nog onbekend.
- Verstrekken informatie over de Omgevingswet
Dit is geen zelfstandig actiepoint, maar in het projectleidersoverleg is communicatie een standaard agendapunt. In overleg zal bepaald worden wat wanneer moet worden gecommuniceerd en via welke kanalen. Hiermee wordt in voldoende mate voorzien in deze eis.

Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat in redelijkheid mag worden verwacht dat aan deze bedrijfsmatige eisen wordt voldaan.

Adviezen

- Ambities, strategie, aanpak en financiën
Zonder hier specifiek onderzoek naar te hebben gedaan blijkt uit de overgelegde documenten dat hierin voldoende doorklinkt dat de gemeente streeft naar een afgewogen implementatie van de Omgevingswet.
- Kunnen opstellen en aanleveren vragenbomen vergunningencheck; snelle dienstverlening voor topactiviteiten ingericht
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet vragenbomen zijn opgesteld en aangeleverd bij DSO en dat de snelle dienstverlening c.a. is ingericht.
- Planning voor nieuw omgevingsplan
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet er een omgevingsplan 1.0 is vastgesteld en daarna wordt gestart met de voorbereiding van een omgevingsplan 2.0 met volledige integratie van de bruidsschat (in 2023).
- Kennis vergaard over kerninstrument programma
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat na inwerkingtreding Omgevingswet hieraan aandacht wordt besteed (2021).
- Omgevingsvisie in voorbereiding
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat vóór inwerkingtreding Omgevingswet er een omgevingsvisie is vastgesteld, met participatie van burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties.
- Monitoring en evaluatie ingericht
Het Programma Omgevingswet voorziet erin dat na inwerkingtreding Omgevingswet hieraan aandacht zal worden besteed. Heeft geen prioriteit voor 2020.
- Veranderopgave na 2021 bepaald
De Veranderopgave na 2021 is niet expliciet bepaald, maar wel in hoofdlijnen in beeld. Zo is o.a. het doel om in 2023 tot versies 2.0 te komen voor omgevingsvisie en –omgevingsplan.

In grote lijnen werkt de gemeentelijke organisatie al aan de adviezen die vanuit de VNG zijn gegeven en een aantal daarvan, omgevingsplan en omgevingsvisie, zal al -ervan uitgaande dat de planning wordt gehaald- voor inwerkingtreding Omgevingswet zijn vastgesteld.

Afronding onderzoek: beantwoording onderzoeksvragen

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Is de gemeente Stadskanaal voorbereid om na 1 januari 2021 de Omgevingswet in te voeren?

Het Programma Omgevingswet-Jaarplan 2020 bestaat uit een groot aantal actiepunten met een planning die gericht is op realisatie op de voorziene invoeringsdatum van de Omgevingswet van 1 januari 2021. Uit de voortvarende aanpak die de gemeente vanaf 2015 heeft gekozen bestaat het beeld dat de gemeente erin geslaagd zou zijn om per 1 januari 2021 op verantwoorde wijze de Omgevingswet in te voeren. Dit blijkt ook uit de toetsing van de bevindingen aan het normenkader "Minimale acties gemeente voor Omgevingswet". Alle relevant geachte acties, zowel juridisch, bedrijfsmatig als geadviseerd, zijn volop in uitvoering. Vanuit de Rkc bestaat hiervoor veel waardering!

Nu de inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld bestaat misschien het risico dat de voortvarende aanpak stagneert. De Rkc acht deze kans gering: de meeste acties lopen door, een aantal is getemporeerd om daarmee ook de financiële dekking beter te garanderen en een aantal acties stagneert noodgedwongen door de coronacrisis, bijvoorbeeld participatie bij opstellen omgevingsvisie. Daarnaast blijkt er meer tijd nodig voor het inventariseren van de beschikbare stikstofruimte en opstellen MER als onderdeel van het omgevingsplan 1.0. Maar ook hier zijn er geen signalen dat "de druk van de ketel gaat".

Conclusie:

Het Programma Omgevingswet-Jaarplan 2020 in samenhang met de acties die voortvloeien uit vertraagde inwerkingtreding van de Omgevingswet geven voldoende vertrouwen dat de gemeente voldoende is voorbereid om de Omgevingswet in te voeren.

Aanbevelingen:

- Blijf de raad(scommissie) –zoals nu ook het geval is- regelmatig informeren over de voortgang van de implementatie van de Omgevingswet;
- Breng in beeld wat de structurele lasten zijn voor de uitvoering van Omgevingswet, inclusief nieuw financieel kader met de ODG.

Verder spelen de volgende subvragen:

1. Wat moet de gemeente minimaal hebben gedaan om na 1 januari 2021 voorbereid te zijn op de Omgevingswet?
2. Waar liggen nog risico's en kunnen deze risico's vóór de datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet worden opgelost?
3. Hoe wordt de raad betrokken bij de invoering van de Omgevingswet?
4. Is de gemeentelijke digitale werkomgeving op orde om -bij inwerkingtreding van de Omgevingswet- documenten (aanvragen en meldingen) vanuit de landelijke voorziening te ontvangen?

Ad 1. Wat de gemeente minimaal moet hebben gedaan staat uitgewerkt onder het kopje "Implementatie Omgevingswet getoetst aan het normenkader". Hieruit blijkt dat de gemeente hier ruimschoots aan voldoet.

Conclusie:

Gemeente voert de (minimale) acties uit die nodig zijn voor implementatie van de Omgevingswet.

Ad 2. De gemeente onderkent zelf de risico's. Deze liggen op het gebied van capaciteit en budget (zie onder kopje "Risico's"). Doordat de inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld komt er capaciteitsruimte beschikbaar en kan via de P&C-cyclus geld worden geclaimd voor incidentele en structurele uitgaven op het gebied van informatievoorziening/ICT, inhuur deskundigheid maar vooral ook voor het maken van nieuwe financiële afspraken met de ODG. Op dit moment bestaat er (nog) geen inzicht welke structurele lasten de Omgevingswet met zich brengt.

Daarnaast gaat de Omgevingswet ook uit van een cultuurverandering bij de medewerkers die uitvoering moeten geven aan de Omgevingswet. Bij een succesvolle verandering hoort ook het aanleren van nieuwe vaardigheden. In het deelproject Personeel/HR komt het onderdeel vaardigheden niet of nauwelijks aan de orde, terwijl dit bij gedragsverandering wel cruciaal wordt geacht.

Conclusie:

De gemeente onderkent de risico's t.a.v. capaciteit en budget. Uitstel van inwerkingtreding van de Omgevingswet biedt de nodige ruimte om met huidige capaciteit en budget de geplande werkzaamheden uit te voeren.

Aanbeveling:

Het is belangrijk om in voldoende mate aandacht te besteden aan de noodzakelijke gedragsverandering van de ambtelijke organisatie die annex is met een succesvolle in- en uitvoering van de Omgevingswet. Het deelproject Personeel/HR biedt hiervoor kansen.

Ad 3. Uit de overgelegde documenten blijkt dat er regelmatig informele informatiesessies met powerpointpresentaties met de raad (scommissie) zijn geweest over de Omgevingswet. Hierin is de raad/commissie bijgepraat. Verder zijn er formele momenten geweest waarbij de raad besluiten nam over het omgevingsplan, bijv. over de NvU. Op 25 mei 2020 wordt de raadscommissie bijgepraat over de laatste stand van zaken omgevingsplan. Naast het omgevingsplan bespreekt de raad ook de uitgangspunten voor de omgevingsvisie.

Conclusie:

De raad(scommissie) wordt regelmatig geïnformeerd over de voortgang van de implementatie van de Omgevingswet.

Ad 4. De gemeente besteedt in het Programma Omgevingswet-Jaarplan 2020 uitvoerig aandacht aan informatievoorziening/ICT om daarmee te bewerkstelligen dat de informatie-uitwisseling tussen gemeente en DSO optimaal verloopt, maar ook tussen gemeente en ODG (bijv. LOS).

Conclusie:

Er is voldoende aandacht voor informatievoorziening/ICT, zowel binnen de gemeente als met de ODG.

Bestuurlijk hoor en wederhoor

Deze rapportage is op 26 mei 2020 voor hoor en wederhoor voorgelegd aan het college van B&W. Op 18 juni 2020 is de schriftelijke reactie van het college ontvangen (zie bijlage). Kort samengevat geeft het college aan zich te kunnen vinden in de inhoud van het rapport, inclusief de conclusies en aanbevelingen. De RKC neemt hier instemmend kennis van.

Met vriendelijke groeten,

Rom Afman, voorzitter Rkc/onderzoeker